

CECI

Citizens' Empowerment Center in Israel
A Government that works. For us.

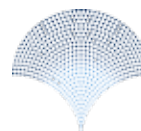
המרכז להעצמת האזרח
ממשל שעובד. בשבילנו.



דו"ח מעקב

הקמת מותבי גיור מקומיים
על בסיס החלטת ממשלה 2147 מיום 2.11.2014

דצמבר 2016



אודות המרכז להעצמת האזרח **CECI**

המרכז הישראלי להעצמת האזרח הינו עמותה הפועלת בתחומי הממשל, ועוסקת באפקטיביות המגזר הציבורי ויכולות הביצוע של הרשות המבצעת. המרכז מתמקד בתהליכי יישום מדיניות, ובהיבטים שונים הקשורים לתפקוד הממשל ויכולתו לממש ולהוביל שינויים לטובת הציבור. במסגרת זו, מפעיל המרכז את מיזם "המוניטור", הכולל מעקב וניטור אזרחי אחר יישום החלטות ממשלה וחוקי כנסת והנגשתם לציבור. "המוניטור" מסייע בהבנת תהליכי ממשל ויישום מדיניות באמצעות יצירת תשתית ידע רחבה, אמפירית ואינטגרטיבית של תהליכי יישום ההחלטות. מטרת "המוניטור" היא לקדם את טיוב עבודת הממשל בישראל ולהגביר את ההיכרות והמעורבות האזרחית בתחומי העשייה של המגזר הציבורי.

דו"ח מעקב

הקמת מותבי גיור מקומיים

על בסיס החלטת ממשלה 2147 מיום 2.11.2014

דצמבר 2016

דו"ח המעקב נכתב במסגרת פרויקט "המוניטור" של המרכז להעצמת האזרח המבצע ניטור ומעקב אחר יישום החלטות ממשלה.

הדו"ח נכתב ע"י עופר ציזיק, תחקירן בפרויקט המוניטור ובהנחיית נועה רוזנפלד, מנהלת תחום ממשל במרכז להעצמת האזרח

הקדמה: גיור בישראל

הצורך בהגדרה ובהכרה לגיור בישראל נובעות מזהותה היהודית של מדינת ישראל, ובפרט מחוק השבות, אשר מגדיר כי יהודי הינו מי שנולד יהודי, בן או נכד ליהודי או התגייר ונהפך ליהודי.¹ בשנות ה-90 של המאה שעברה, החלה עלייה נרחבת לארץ של אוכלוסייה אשר אינה יהודית לפי ההלכה האורתודוקסית. מדובר באוכלוסייה שהיא לעיתים בעלת זיקה משפחתית ליהדות (למשל, עולים שאביהם או סבם הוא יהודי, מה שאפשר להם לעלות לפי חוק השבות). רבים בני אוכלוסיות אלו ביקשו לעבור גיור, ורבים מהם פנו לגיור שאינו אורתודוקסי-רבני. מכאן, נולד הצורך לקבוע מה הוא גיור, ובאיזה גיור מדינת ישראל מכירה לצורך הגדרותיה המדיניות (למשל, לצורך רישום כיהודי במרשם האוכלוסין).

כאמור, הגיור האורתודוקסי לא התאים לכל האוכלוסיות העולות – רבים בני עליית שנות ה-90, פנו לגיור רפורמי וקונסרבטיבי (מסורתי). הוויכוח על מהותו של גיור בישראל והתשובה לשאלה "מיהו יהודי", פער שסע בין הזרמים היהודיים בישראל, שסע שטרם נסגר עד היום. צורות גיור שאינן אורתודוקסיות (רפורמי, קונסרבטיבי), ושאינן נעשות דרך הרבנות הראשית (גיור חרדי-אורתודוקסי פרטי), אינן מוכרות על-ידי גורמי שלטון חרדיים בישראל ועל-ידי הממסד הרבני בישראל (שבשנים האחרונות נשלט בידי גורמים חרדים בשלטון). אף על פי כן, מדינת ישראל עצמה, מתוקף החלטות בג"ץ בנושא, מכירה בגיורים אלו לצורך הגדרותיה המדיניות.

ישנן מספר דרכים להתגייר במדינת ישראל. במסגרת הגיור האורתודוקסי הרבני, בני נוער יכולים להתגייר בבית דין לגיור קטינים, וחיללים יכולים להתגייר במסגרת הצבא. גיור צבאי כולל קורס מקוצר, והרכב בית הדין הצבאי נוטה לנקוט בגישה מקלה לגיור. הגיור האורתודוקסי נעשה על-ידי בתי דין מיוחדים לגיור שהוקמו על-ידי הרבנות. נוסף לאלו, ישנם גיורים אורתודוקסיים פרטיים, גיורים רפורמיים וגיורים קונסרבטיביים. עם זאת, גיור מקומי, בו כל רב ברשות עירונית יכול להקים בית דין מקומי לגיור, עודו אינו קיים בישראל.

הרעיון של מותבי גיור מקומיים, כלומר מרכזי גיור מקומיים שיוקמו וינוהלו על-ידי רבני ערים ולא ישירות על-ידי הרבנות, עולה בכנסת ה-18, במסגרת הצעת חוק של ח"כ דוד רותם. החוק של ח"כ רותם, הכיל סעיף מעורר מחלוקת במיוחד, אשר קבע כי יש לתת סמכות גיור לרבני ערים. הבעיה בכך, מבחינת הממסד הרבני, היא שהדבר מאפשר לרבנים מקומיים, שאינם בהכרח מחמירים כמו הממסד הרבני, לקחת על עצמם את הסמכות לגיור. בכנסת ה-19, יזם ח"כ אלעזר שטרן מחדש דיון ברעיון הגיור המקומי. מאחר שהצעת החוק שלו בנושא אושרה בוועדת השרים, ועמדה לעמוד בפני קריאה שנייה ושלישית, התגבשה פשרה במחלוקת שעורר החוק מול מפלגת "הבית היהודי". במסגרת פשרה זו, הועבר נושא הגיור להסדרה בהחלטת ממשלה, ולא בחוק.

הקמת מותבי גיור מקומיים

החלטת הממשלה מס' 2147, שנולדה מתוך הפשרה בין "הבית היהודי" וסיעות הקואליציה האחרות, התקבלה במסגרת הממשלה ה-33 בנובמבר 2014. הממשלה ה-33, שלא כללה את המפלגות החרדיות הדוגלות בגיור אורתודוקסי במסגרת הממסד הרבני בלבד, שאפה לחולל רפורמה בתחום הגיור בישראל, ולאפשר לכל רב מקומי, רב עיר וכדומה, תחת אי-אילו הגבלות, להקים מותבי גיור מקומי שיתפקד כבית דין רבני עצמאי במתן החלטות הלכתיות. ההחלטה יוצרת מערך שלם, אשר כולל ועדת היגוי לצורך הקמת מותבי הגיור, הוספת כח אדם למערך הגיור, בחינה של הרבנות הראשית את הגיור המקומי ויצירת מנגנון לבדיקת יהדותו של מי שמתקשה להוכיחה.

ביולי 2015, זמן לא רב לאחר שהתקבלה, בוטלה החלטת הממשלה מס' 2147, עם הקמת הממשלה ה-34. במקומה, החליטה ממשלה זו, שכללה הפעם את המפלגות החרדיות, על החלטת הממשלה מס' 181, במסגרתה היא שינתה את מדיניותה בעניין גיור מקומי וקבעה שעל אופן גיור זה לפעול תחת הנחיות הממסד הרבני.



פירוט מרכיבי ההחלטה וסטטוס יישומם

1. הקמת ועדת היגוי שתקבע את סדר עבודתו של מותב הגיור

ההחלטה קבעה שתוך שבועיים תקום ועדת היגוי, שתורכב מהרבנים צפניה דרורי, חיים דרוקמן, יעקב מדין, יצחק פרץ ונחום רבינוביץ', שיחדיו תקבע את סדרי עבודתו של מותב גיור, ותתאים את הדיון בבקשות לגיור לאופן העבודה הנהוג במושב גיור מקומי. הכללים לדיון בבקשות לגיור צריכים היו להיות מוגשים בתוך 30 יום מהקמת הוועדה אל השר לשירותי דת ואל שרת המשפטים, לצורך אישוריהם. כללים אלו היו צריכים לכלול גם התייחסות לאיסור גביית תגמול מהמתגייר.

סטטוס:

יושם חלקית. הוועדה כונסה ונפגשה פעמיים. פעם אחת לפני פיזור הכנסת ה-19 ופעם אחת אחריה. בפעם השנייה, סוכם על תיקון לכללי הבקשות לגיור. לפי החלטת הממשלה על הוועדה היה להרכיב את מותבי הגיור תוך 30 יום, אך הוועדה לא הגישה מסקנותיה בפרק זמן זה. הגורמים הסכימו ביניהם על התנאים, אך הבחירות קטעו את המהלך וגרמו לכך שהוועדה לא נפגשה עוד, עד שבוטלה. במסגרת דיוניה, ניסחה הוועדה מסמך בו ביקשה להרחיב את סמכויותיה כך שתוכל לבצע שינויים נוספים בתחומי הדת והמדינה. המסמך לא התקבל.

2. תקצוב תקני כח אדם למערך הגיור

החלטת הממשלה קבעה כי יש לתקצב מספר תקני כח אדם למערך הגיור, שיתואמו בין שר האוצר והשר לשירותי דת, תחת אישור נציבות שירות המדינה.

סטטוס:

לא יושם – בוטל. התקנים לא הוקצו ולא תוקצבו, משום שהוועדה לא אישרה את הקמת מותבי הגיור בפועל. מערך הגיור לא הוקם, כך שלא היה ביכולתו לבקש את התקנים.

3. הסדרת דין משמעתי אשר יחול על חברי מותב גיור מקומי

החלטת הממשלה קבעה כי יש להסדיר דין משמעתי שיחול על חבר מותב גיור מקומי, ויגדיר עבורו את המותר והאסור.

סטטוס:

לא יושם – בוטל. הדין המשמעתי, בדומה לתקני כח האדם, לא הוסדר, שכן לא הוקמו בפועל מותבי גיור שהזדקקו לדין משמעתי.

4. קיום בחינת "גיור ומילה" במועצת הרבנות הראשית

נקבע כי כל תלמיד רבנות המעוניין לקבל הסמכה, או לחילופין רב שרוצה לכהן כרב עיר או יישוב, צריך לעבור בחינות ברבנות הראשית. אחת מהבחינות האלו, אשר אינה בחינת חובה לצורך ההסמכה, עוסקת בנושא "מילה וגירות". לפי ההחלטה, היה צריך לקיים מועד מיוחד של הבחינה תוך 30 יום, על-מנת לאפשר לרבנים להיות שירים לכהן במושב גיור מקומי.

סטטוס:

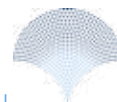
יושם חלקית. הבחינה אכן התקיימה, אך לא בתוך חודש אלא במועדה הרגיל, בחודש אב תשע"ה (יולי-אוגוסט של שנת 2015), כשבעה חודשים לאחר המועד שקובעת ההחלטה.

5. יצירת מכניזם לאימות יהדותם של אלו המתקשים להוכיח אותה

נושא יהדותם של אלו המתקשים להוכיח את היותם יהודים, הוכנס להחלטה כבדרך אגב, ואינו קשור ישירות אל ההחלטה. הרב לאו וגורמים בבית היהודי ביקשו לתקצב את הנושא, ועל-כן הוא שולב בהחלטת הממשלה. ההחלטה קובעת כי על מזכיר הממשלה, בתוך חודש וחצי, לגבש הצעה למכניזם מאמת שכזה, אשר יתואם עם הגורמים הרלוונטיים, כולל גורמים בקואליציה.

סטטוס:

לא יושם – בוטל. בשל התפרקות הממשלה לא תוקצב וגובש המנגנון תוך חודש וחצי, פרק הזמן שנקבע בהחלטה. יחד עם זאת, במסגרת ההסכמים הקואליציוניים של הממשלה ה-34, תוקצב הנושא והועבר תקציב של 9.8 מיליון ₪ למשרד התפוצות לעניין (לא ברור אם בפועל סכום זה הועבר לצורך תקצוב יעד זה).



ציוני דרך

תאריך	אירוע
2.11.14	הממשלה ה-33 מקבלת את החלטה 2147 להקמת מותבי גיור מקומיים.
2.12.14	שרת המשפטים ציפי לבני מפורטת מהממשלה, ביחד עם שרי סיעת יש עתיד.
8.12.14	עובר החוק לפיזור הכנסת בקריאה שנייה ושלישית.
	הוועדה מכח החלטה 2147 נפגשת בפעם השנייה
5.7.15	הממשלה ה-34 מקבלת את החלטה 181 - להקמת מותבי גיור מקומיים תחת הרבנות הראשית, אשר מבטלת את החלטה 2147.

טבלה מסכמת: סטטוס ביצוע מרכיבי ההחלטה

מרכיבי ההחלטה	סטטוס	ביצוע
1 הקמת ועדת היגוי למערך הגיור	הוועדה הוקמה ונפגשה פעמיים, אך לא הספיקה לסיים את עבודתה	<input checked="" type="checkbox"/> יושם חלקית
2 תקצוב תקני כח אדם למערך הגיור	כח-אדם לא תוקצב משום שטרם הוחלט על אופן פעולת מותב הגיור המקומי	<input type="checkbox"/> לא יושם - בוטל
3 הסדרת דין משמעותי לחברי מותבי גיור	דין משמעותי לא הוסדר משום שטרם הוחלט על אופן פעולת מותב הגיור המקומי	<input type="checkbox"/> לא יושם - בוטל
4 קיום בחינה של גיור ומילה ברבנות הראשית	הבחינה קוימה, אך כסדרה ובאיחור מהזמן שנקבע בהחלטה.	<input checked="" type="checkbox"/> יושם חלקית
5 גיבוש מכניזם לאימות יהדותם של אלו המתקשים להוכיח אותה	המכניזם לא גובש בפרק הזמן וההחלטה בוטלה כולה.	<input type="checkbox"/> לא יושם - בוטל

